

شناسایی معیارهای طراحی منظر شهری با رویکرد پاسخ‌دهی محیطی (نمونه موردی: سرای محله جمالزاده)

مینو قره‌بگلو^۱، احد نژادابراهیمی^۲، ملیحه جاویدمهر^۳

چکیده

بسیاری از طراحان شهری بر این باورند که منظر شهری یکی از عناصر اصلی شهر محسوب می‌شود، چراکه در عین زیباسازی شهر می‌تواند در پاسخ‌گویی به بسیاری از نیازهای بشر نیز راهگشا باشد. ظرفیت پاسخ‌دهی معماری متأثر از شاخصه‌های طراحی تأثیر مستقیمی بر حس منتقل‌شده از منظر شهر به کاربران و سطح رضایت‌مندی آنان از حضور در آن خواهد داشت؛ اما متأسفانه از آنجایی که کارکرد اکثر مناظر شهری هم‌سویی کمتری در انطباق با نیازهای انسانی دارد، لذا لزوم توجه به این نیازها بسیار حائز اهمیت است. هدف از انجام این پژوهش، شناسایی و ارزیابی معیارهای طراحی منظر شهری در قالب رویکرد پاسخ‌دهی محیطی و به دنبال یافتن مؤلفه‌های پاسخ‌ده به انسان در طراحی منظر شهری است. روش تحقیق نیز بر مبنای تحلیل محتوای ادبیات معماری و شهرسازی و سپس تحلیل اکتشافی در ارتباط با منظر شهری، اهداف آن و نیازهای استفاده‌کنندگان محیط در قالب رویکرد پاسخ‌دهی بنا شده است. روش گردآوری اطلاعات در بخش مبانی نظری پژوهش، کتابخانه‌ای و در بخش مطالعات میدانی از روش پیمایشی و مشاهده ساده و ثبت اطلاعات استفاده شده است. همچنین جهت بازنمایی بهتر ادبیات موضوع، طراحی منظر سرای محله جمالزاده تهران به‌عنوان مورد مطالعاتی برگزیده شده است. پس از تجمیع اهداف منظر شهری در تعامل با رویکرد پاسخ‌دهی، نتایج پژوهش در چهار بعد زیبایی‌شناسی، کارکردی، حس‌مکان و زیست‌محیطی طبقه‌بندی گردیده است. غیرمعیارها (ریز معیار) مستخرج از این ابعاد در بعد زیبایی‌شناسی شامل وحدت فضایی، پیوستگی جداره بیرونی و غیره، در بعد کارکردی شامل تفکیک وضوح عملکردها و عرصه‌های مختلف، انعطاف‌پذیری و غیره، در بعد حس‌مکان شامل تلاش برای حفظ چهره ویژه از محله، رنگ تعلق، غنای حسی و غیره و در نهایت در بعد زیست‌محیطی شامل زیبایی بصری و پیوستگی سبزی‌نگی درختان و فضای باز و پیاده‌روها می‌باشند که در نمونه موردی به‌طور اجمالی با استفاده از رویکرد تحلیل آماری مورد ارزیابی قرار گرفته شده است.

واژگان کلیدی

منظر شهری، رویکرد پاسخ‌دهی محیطی، نیازهای انسانی.